

Tötszegi Tekla

A múzeumőr és múzeumteremtő Kós Károly

Ifjú, illetve a már érett kutatóként használt megkülönböztető jellel élve: dr. Kós Károly a magyar és ezen belül az erdélyi magyar néprajztörténet megkerülhetetlen alakja, a II. világháború utáni erdélyi magyar anyagi és társadalomnéprajzi kutatás és néprajzi muzeológia nagymestere, szinte egyszemélyes intézménye. Szerteágazó, de mégis szerves egységet alkotó szakmai (muzeológusi, oktatói, tudományszervezői és tudománynépszerűsítői) tevékenységéből jelen dolgozat az Erdélyi Múzeum-Egyesület Néprajzi Gyűjteménye őreként, illetve az Erdélyi Néprajzi Múzeum muzeológusaként kifejtett munkásságára fókuszál.

Az „esze nyílása óta” közösségben gondolkodó, közösségért dolgozó ifjabb Kós Károly előbb a lelkészi hivatásban véli megtalálni a „keresztyéni, értelmiségi emberhez méltó, rangos” feladatot (Gazda K. 1995: 10), majd 1940-ben apja tiltakozása ellenére – „fiam, a néprajz nem egy mesterség, abból nem lehet megélni”¹ – átiratkozik a Kolozsváron újrainduló magyar egyetem néprajz szakára. 1941-ben már a múzeum, 1942–1944 között a magyar egyetemi régészeti intézet gyakornoka (l. Kós K. 1982: 1). Közben 1943-ban ösztöndíjasként követi a budapesti egyetemre távozott Viski Károlyt, egy évet itt tanul. A Kolozsvárra áthelyezett Gunda Bélánál fejezi be tanulmányait, 1944-ben nála is doktorál (l. Gazda K. 1995: 11).

1945 és 1950 között a Bolyai Egyetem tanársegéde, s emellett az Erdélyi Múzeum-Egyesület Néprajzi Tára múzeumőri tisztjét is ő tölti be. 1950 őszen nevezik ki a korábbi, Romulus Vuia által alapított Muzeul Etnografic al Ardealului és az Erdélyi Múzeum-Egyesület néprajzi gyűjteménye összevonása nyomán létrehozott Erdélyi Néprajzi Múzeumhoz (Muzeul

---

¹ Az idézetek Gazda Klára dr. Kós Károllyal készített beszélgetéseit tartalmazó gépelt kéziratból származnak (a továbbiakban: Gazda K. é. n.). Köszönöm Gazda Klárának, hogy a lejegyzést, illetve több dr. Kós Károly által írt dokumentumot önzetlenül a rendelkezésemre bocsátott.

Etnografic al Transilvaniei), 1951-től ennek igazgatóhelyettes osztályvezetője 1979-ig, amikor saját kérésére nyugdíjazták. A múzeumi munkával párhuzamosan 1951–1956 között a Román Akadémia Művészettörténeti Intézetének is kutatója (az általa vezetett magyar akadémiai csoport kutatási eredményeit foglalják össze a Kriterion Kiadónál megjelent kászoni, szilágysági, kis-küküllői vidéki és moldvai népművészeti tájmonográfiák). 1955 és 1959 között a néprajz megbízott előadója a Bolyai Tudományegyetemen (Kós K. 1982: 1).

1972-ben a kulturális érdemek érdemrendjével, 1982-ben Györffy István emlékéremmel tüntették ki (l. Gazda K. 1995: 17).

Dr. Kós Károly a természet iránti intenzív érdeklődése hatására lett tudatos és cselekvő megfigyelő. Visszaemlékezéseiben tudományos pályájának első csírájaként a gyermekkori „gyűjtögetéseket” nevezi meg. „Kisgyermek koromtól megszoktam, hogy az összegyűjtött dolgokat szisztematikusan rendezzem, s abban én örömet találtam. Hogy az egymáshoz hasonló bogarak a dobozban, az egymáshoz hasonló kövek a kis ládikóban egy felé legyenek. Ez a gyűjtés és rendszerezés iránti kedv később kapott komoly impulzust” (Gazda K. é. n).

A komoly impulzus első kézzelfogható eredményei az Erdélyi Múzeum-Egyesületnél végzett munkához kapcsolódnak. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Érem- és Régiségtára keretében Pósta Béla vezetése alatt fejlődésnek indult néprajzi gyűjtemény a II. bécsi döntés utáni új történelmi-politikai helyzetben önálló tárrá alakul. Roska Márton, a tár akkori igazgatója már az 1941. évi működésről szóló jelentésében jelzi, hogy a néprajzi gyűjtemény gondozásával mielőbb néprajzos szakembert kell megbízni (Roska M. 1942: 461). Az 1943-as éves jelentés már külön Történeti, Művészeti és Néprajzi Tár működéséről számol be (l. Roska M. 1944). Kedves tanára, Roska Márton ajánlására az 1942–1944 között egyetemi régészeti gyakornoki funkciót is betöltő dr. Kós Károlyt 1944-ben kinevezik a frissen alakult Néprajzi Tár múzeumórávé.

1942 és 1944 között a néprajzi gyűjtemény tárgyállománya szinte megháromszorozódik. A bámulatos gyarapodás elsősorban más közületi (Erdélyi Kárpát Egyesület, Kolozsvári Iparmúzeum, Székelyföldi Iparmúzeum) gyűjtemények részleges felvásárlásának vagy átvételének, illetve a kor jeles kutatói (pl. Gunda Béla, Szabó T. Attila, Kelemen Lajos) személyes erőfeszítéseinek köszönhető (Tötszegi T. 2009). A számbeli gyarapodás ellenére ezek az évek meglehetősen mostoha időszaknak számítanak

a Néprajzi Tár életében. A gyűjtemény elhelyezése, állagvédelme, hasznosítása tekintetében egyaránt komoly problémák mutatkoznak.

A Viski Károly, Gunda Béla előadásain nevelkedett dr. Kós Károly fiatalos hévvel teszi szóvá a főként a háborús körülményekkel, pénz- és szakemberhiánnyal magyarázható „szomorú”, „szégyenteljes állapot”-ot az EME elnökségének címzett, 1947. április 11-én kelt levelében (EMEK 95). Dr. Kós Károly az alapvető múzeumi funkciók szerint (gyűjteménygyarapítás, állagmegőrzés, tudományos és közművelődési hasznosítás) csoportosítja a problémákat.

A szerző elismeri, hogy a Néprajzi Tár örvendetesen gyarapodott a levél kelte előtti években, de nehezményezi, hogy a szerzeményezés nem egy jól végiggondolt gyűjtési terv nyomán, s nem természetes úton (vagyis helyszíni gyűjtések nyomán) történt, hanem ajándékozás és más gyűjtemények felvásárlása révén. Ez a gyarapítási módszer a gyűjtemény összetételének alakulása (esetleges, hogy mi kerül be a gyűjteménybe: egy-egy tárgytípusból nagyon sok példány kerül be, más tárgytípusok meg teljességgel hiányoznak) és hasznosítása szempontjából (pontatlan, foghíjas vagy teljesen hiányzik a dokumentáció) egyaránt problematikus.

A háború idején a Bástya utcai épület különböző szintjein és helyiségeiben szétszórt anyag komoly veszélynek van kitéve. Helytelen a raktárhelyiségek kiválasztása (nem megfelelő hőmérsékletű és nedvességtartamú, nyirkos pince-, forró padláhelyiségek); bár a különböző alapanyagú műtárgyak tárolása eltérő mikroklimatikai feltételek mellett lenne célszerű, a tárgyakat mégis együtt, sőt egymásra halmozva tárolják. Mivel a tárgyakhoz a túlszűfolt helyiségekben lehetetlen hozzáférni, az alapvető konzerválási munkák is elvégezhetetlennek bizonyulnak (pl. a gázkamrába zsűfolt textilanyagot nem lehet szellőztetni). A levélíró kifogásolja a műtárgyak azonosítószámának korábbi, időnként szakszerűtlen, akár a tárgy végleges károsodását eredményező rögzítésmódját is.

A harmadik probléma a gyűjtemény tudományos és közművelődési hasznosításának hiánya. Rendező, leltározó, konzerváló, kiállító, feldolgozó és ismertető munka nélkül a gyűjteményi anyag „tudományos kutatásunk számára holt tőke csupán” – írja dr. Kós Károly. A levél megírásának évében megjelent tárgytipológiai tanulmánya, *Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Néprajzi Tárának faekéi* kétségtelen tartalmi és módszertani erényei mellett a gyűjteménykutatás lehetőségeire, a tudományos munka fontosságára figyelmeztet (Kós K. 1947).

1949-ben az Erdélyi Múzeum-Egyesület Időközi Bizottságának 1949. május 2-án hozott határozata értelmében az Erdélyi Múzeum-Egyesület a tulajdonjog és a mindenkori felügyelet jogának fenntartásával a Bolyai Tudományegyetem Néprajzi Tanszékének gondozásába adja a Néprajzi Tár 8994 tárgyából álló gyűjteményét. Az átadási jegyzőkönyvet az Erdélyi Múzeum-Egyesület részéről Jakó Zsigmond és Szabédi László, a Bolyai Tudományegyetem Néprajz Tanszéke részéről Nagy Jenő és dr. Kós Károly írja alá. A gyűjtemény kezelésével megbízott dr. Kós Károly nagy lendülettel veti magát a munkába. Több ízben tárgyal a gyűjtemény elhelyezése céljából rendelkezésre bocsátott helyiségek ügyében, majd miután az egyetem erre a célra a Mariánum balszárnyának kb. 350 m² összerületű, alagsori, utca felőli termeit és folyosóját jelöli ki, elkészíti a helyiségek múzeumi raktár céljára való átalakításának tervét. A részletes terv kiterjed a tárgyak biztonságos mozgatását, illetve a természetes szellőztetést lehetővé tevő nyílászárók helyének, méretének kijelölésétől az egyes helyiségek pontos rendeltetésének meghatározásán át a muzeológiai szempontokat és a helyi viszonyokat egyaránt figyelembe vevő raktári bútorzat méretarányos tervrajzáig.

Személyesen szervezte meg, illetve felügyelte mind a múzeumi célra kijelölt helyiségek átalakítási munkálatait, mind a tárgyak korábbi helyéről, a Bástya utcai raktárból való elköltöztetését. Ez utóbbihoz az egyetem alkalmanként legfeljebb egy-egy teherautót bocsátott a rendelkezésére. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kézirattárában őrzött *Múzeumi Napló* bejegyzései szerint 1950. március 3-tól már sor kerülhetett a műtárgyak konzerválására, csoportosítására, polcokon való elrendezésére. A pontosan vezetett napló bejegyzései a munkában segédkezők nevét, a ráfordított időt, illetve a munka megnevezését egyaránt rögzítik. A segítők névsorában ott találjuk az előadó tanár státusú Nagy Jenő, az Erdélyi Múzeum-Egyesület akkori titkára, Nagy Géza, illetve a gyergyószentmiklósi múzeum későbbi alapítója, Tarisznyás Márton nevét is. A ki- és becsomagolásban, a tárgyak leltári azonosításában, csoport és típus szerinti szelektálásában, megtisztításában, illetve a fatárgyak konzerválószerekkel való kezelésében dr. Kós Károly főként diákjaira számíthatott.

A legsürgősebb feladat, a tárgyállomány megfelelő körülmények közé való helyezése mellett dr. Kós Károly erőfeszítései elsősorban a belső műhelymunkára irányultak: a gyűjteményi anyag használhatóvá tételére a kutatás, illetve a közművelődés számára. Rajzzal, fotóval ellátott tárgyleíró

kartont tervezett, amely egyik oldalán a tárgy leltári számát, raktári elhelyezésének adatait, rövid leírását, illetve beragasztott képét, a lelőhelyre, a beszerzés módjára (külön kitérve az adatközlő/juttató társadalmi helyére, korára, a tárgy értékére, korára), a beszerzés idejére és a vételárra vonatkozó információkat. A karton másik oldalán a tárgy alkotórészei, a díszítőmotívumok helyi megnevezését, a társadalmi használat módját, a közösség életében betöltött szerepét, illetve életforma, társadalmi rétegzettség, életkor és nem szerinti jelentőségét is rögzíteni kívánta. Külön részt szánt a vonatkozó szakirodalom feltüntetésére.

A hagyatékában fennmaradt, 1949. május 25-én kelt tudományos munkaterv alapjául egy már korábban, 1948 nyarán elkészített tervezet szolgált, ezt egészítette ki az új elhelyezésből fakadó feladatokkal. Fontos célkitűzése volt a tár állományának a hiányzó tárgykörökből, ismeretlen tájegységekből (Szilágyság, Szatmár, Kővár vidéke, Bihar, Aranyosszék, Hunyad vidéke, Nagy-Küküllő, Hétfalu stb.) származó tárgyakkal való gyarapítása, a kallódó néprajzi gyűjtemények megszerzése. Tervei között szerepelt a rajz-, film- és fényképgyűjtemény továbbfejlesztése, egy néprajzi levéltár, valamint a gyűjtők kiadatlan kézírataiból alakuló néprajzi adattár, s végül az EME fonográf felvételeinek átvételével fonogramgyűjtemény megteremtése. Dr. Kós Károly ki kívánta terjeszteni a Tár tudományos hatáskörét a népi műemlékvédelem, a tájmúzeumi hálózat irányába is, valamint – valószínűleg Györffy István, Fél Edit, Gönyei Sándor gyöngyösbokrétás szerepvállalásának mintájára – szorgalmazta a dalos-táncos viseletes rendezvények, versenyek tudományos ellenőrzését, hitelesítését.

Dr. Kós Károly a Néprajzi Tárat a néprajzi muzeológia műhelyévé, módszertani központjává szerette volna emelni. Erről árulkodnak a rokon intézményekkel való kapcsolatok kiépítésére, ápolására, muzeológiai tanfolyamok rendezésére, külföldi tanulmányutak megszervezésére, néprajzi folyóirat elindítására tett javaslatai.

Nagyszabású tervéhez pontos mintákat, számításokat, ütemtervet készített. A feladatok körének sokrétűsége, a bevonható erőforrások kapcsán tanúsított nyitottság jól képzett, széles látókörű szakemberről, erős civil öntudattal bíró, agilis személyről vallanak. A hároméves terv utolsó pontjaként dr. Kós Károly például egy olyan civil szervezet – a Néprajzbarátok Társasága – létrehozását vetíti előre, amely a tár munkáját támogatná.

A felvázolt terveket azonban már nem volt módja a tőle megszokott alaposággal megvalósítani. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Néprajzi Tára múzeumi naplójának utolsó bejegyzése, a magyarvalkói anyag leltározása (minden valószínűség szerint az 1949-es kalotaszegi terepgyűjtés során megszerzett darabokról van szó) 1950. július 14-én kelt.

1950 a nagy átszervezések éve, megszűnik a néprajz tanszék, a Néprajzi Gyűjtemény sorsa is bizonytalanra válik. Dr. Kós Károly tárgyalásokat kezdeményez a két nagy, nagyjából azonos méretű kolozsvári néprajzi gyűjtemény – az Erdélyi Múzeum-Egyesület Néprajzi Tára, illetve a román néprajz tanszék vezetője, Romulus Vuia által 1922-ben alapított Muzeul Etnografic al Ardealului egyesítésére: „Mint az EME néprajzi tárának vezetője 1947-től kezdve többször tárgyaltam Pavelescuval a Babeş Egyetemhez tartozó néprajzi gyűjteménnyel való egyesítésről, melynek akkor legnagyobb gyakorlati akadályát a megfelelő épület hiányában láttuk, s ezért közös épület keresésre s igénylésre határoztuk el magunkat. Ilyen előzmények után neveztek ki 1950 őszén a Babeş Egyetem néprajzi múzeumához, ahol első dolgom volt felvetni és végrehajtani a Bolyai Egyetemre került gyűjtemény összeköltöztetését, a jelenlegi épület bővítését, s ilyenformán megvalósítani régi óhajomat, hogy a román és magyar gyűjtemények és szakemberek egyesítésével közös munka váljék lehetségessé, közös kiállítás, közös irányítás” (Kós K. 1955/EMEK 99). A gyűjtemények egyesítése dr. Kós Károly számára egyértelműen tudományos kérdés volt. A proletkult idején a múzeum nemkívánatos intézmény, a burzsoá szellemiség megtestesítője. A hivatalos álláspont szerint mindaz, ami a múlthoz tartozik, a haladás kerékkötője, a művelődési intézményeknek pedig nem a gyászosnak ítélt múlt, hanem a dicső jövő bemutatására kell koncentrálniuk. Nem véletlen hát, hogy az új intézmény első kiállítását megnyitás előtt szemrevételező pártfunkcionárius a kiállított mezőgazdasági eszközöket a jobbagysággal asszociálja, múzeumi bemutatásukat pedig a jelennek szóló inzultusként értékeli. Ilyen körülmények között, amikor gyűjtemények sora jutott ebek harmincadjára, dr. Kós Károly a gyűjtemény megőrzése, egybetartása, illetve a tudományos vérkeringésbe, a kutatás szolgálatába állítása érdekében a szerinte egyetlen lehetséges utat választotta: a két néprajzi gyűjteményt egyetlen erős, széles területet és tematikát lefedő gyűjteménnyé kovácsolta, majd erejét, energiáját nem kímélve, fáradhatatlanul munkálkodott Románia egyetlen tényleges néprajzi múzeumának kutatóintézetévé való alakításában. Már idézett *Emlékiratában* így vall erről

a munkáról: „Én felvettem és tényleg végrehajtottam a magyar néprajzi múzeummal való egyesítést, a múzeumi gyűjtemények szakszerű raktározását, leltári azonosítását, konzerválását, restaurálását, cédulakatalógus készítését, a gyűjtemény tanulmányozását, az épület kibővítését és célszerű belső átalakítását, végül az ezen idő alatt létrehozott kiállítások szervezését, a múzeumi gyűjtemények népszerűsítését, lehetővé tettem a gyűjteménynek szakemberek és diákok által való tanulmányozását, eredeti, olcsó és praktikus kiállítási bútorzat föltalálását. Bevezettem a részletes, tudományos leírású leltári napló vezetését, a tudományos gyűjtéssel kapcsolatos és a meglévő gyűjtemények ismeretén és fejlesztési szükségletükön alapuló beszerzést, végül pedig kitartóan védtem és agitáltam a néprajzi múzeum és néprajzi kiállítás tudományos jellegéért, azzal a tudattal, hogy múzeumunknak olyan sajátos feladatot kell betöltenie, melyet nem tölthet be egy másik múzeum sem” (Kós K. 1955/EMEK 99).

Az újonnan alakult múzeum egyedüli képzett néprajzosaként dr. Kós Károly az, aki kijelöli a múzeum működéséhez elengedhetetlen feladatköröket (az adminisztratív és tudományos személyzet, konzerválók és restaurálók, fényképészek), megtervezi a zavartalan munkához szükséges felteteleket, majd újrakezdi, most már a kétszeresére nőtt gyűjteményben az Erdélyi Múzeum-Egyesület Néprajzi Tára kapcsán már megfogalmazott feladatokat. Leltároz, azonosít, csoportosít. Bevezeti a korábban ismertett tárgyleíró kartonokat, majd irányítja a kutatómunkát megkönnyítő tárgy- és névmutatók, szak- és földrajzi katalógusok elkészítését. Raktár-bútorzatot tervez a múzeumi tárgyak optimális tárolása érdekében (emeletes polcokat, bot- és guzsalytartókat, textiltartó szekrényeket, ruhafo-gas-rendszert, szőnyegtartó orsókat stb.). Időtállóságukat (mind anyagi mivoltukban, mind tudományos szempontból) jelzi, hogy ma is ezeket a raktár-bútorokat használják, sőt számos nagy romániai múzeum számára szolgáltak példaként, tulajdonképpen a mai modern, rozsdamentes acélból, komplikált technológiával készített változatok is hasonló elvet követnek. Közben elkészíti az első állandó kiállítás forgatókönyvét. Közismert rajztudásának nagy hasznát veszi újra: a következő időszakok kiállítási technikája (a különböző méretű téglatestekből modulszerűen alakítható kiállítóbútortól az illusztrációs anyagon át a feliratokhoz használt betűformákig) az ő keze nyomát viseli. Az ő munkája nyomán indul útjára a Múzeum évkönyve, ő a kezdeményezője s legfőbb példamutatója a gyűjteményállomány szerkezeti kutatásának is.

A komplex múzeum fiatal korától dédelgetett tervét kívánta megvalósítani: a tradicionális paraszti kultúra teljességének bemutatását paviloni (állandó és időszakos kiállítások révén), illetve szabadtéri részleg működtetésével. A II. világháború után a Romulus Vuia által alapított szabadtéri múzeumból mindössze egyetlen épület maradt, a dr. Kós Károly által egy hóstáti udvar köré valamikor megálmodott szabadtéri részleg megvalósítása pedig a háború utáni konjunktúra, majd az 1950-es változások nyomán hiúsult meg. Így a nyitás – az 1951-ben vásárolt szász szőlőprés, az 1954-ben behozott bedecsi ház, majd a Művészettörténeti Intézet népművészeti kutatócsoportja keretében végzett kászoni gyűjtés során kinézett 1678-ból datált kászoni porta révén – ezen a területen is dr. Kós Károly nevéhez fűződik. 1956-ban kidolgozza a szabadtéri részleg tervét, annak teljes komplexitásában, az épületek és népi ipari installációk mellett etnobotanikai, etnozoológiai részleggel, ez utóbbiak megvalósítására azonban – kellő szakmai támogatás hiányában – nem kerülhetett sor (l. Kós K. 1995).

Vallotta, hogy a jó múzeumi eredmény alapja a felkészülten, odaadással végzett terepmunka. A gyűjtésnek ki kell terjednie a tárgykörök teljes készletére: teljes műhely, teljes öltözet, minden tárgykategóriára, nem elszigetelt tárgyakat, hanem tárgye gyűjtésekben materializálódott tárgyasult jelentéseket kell kutatni, ezek változását, életét, ok-okozati összefüggéseit.

A néprajzi múzeum közművelődési, pedagógiai jelentőségét a tradicionális kultúra identitásteremtő, közösséget kovácsoló erejének, a modern világhoz is kulcsot adó szerepének megjelenítésében látta.

Dr. Kós Károly harminc évig volt a kolozsvári Erdélyi Néprajzi Múzeum muzeológusa. Megszabta arculatát, kijelölte, s kitaposta a működéséhez szükséges ösvényeket. Hihetetlen szívóssággal, türelemmel tette a dolgát annak a tudatában, hogy munkája a néprajzkutatás, a tudomány érdekében végezett fontos szolgálat. Tanulmányai, apró betűkkel rótt, már íráskéjükben is tiszta logikai sort mutató, könnyen áttekinthető témavázlatai, pontos távlati, szerkezeti, metszet- és részletrajzai, a saját, illetve a véleményezésre felkért kéziratok, sőt megjelent könyvek lapszélére vetett bejegyzései, egy önmagával szemben is szigorú, következetes, vaslogikájú kutató képét vetítik elénk. Ügyszeretetére vall, hogy akkor sem hátrált meg, amikor látnia kellett, hogy a múzeum egyre inkább a protekcionizmus melegágya lesz, s a kontraszelekciónal bekerült „tudományos

testület” tagjai között ritkán talált a terhek legalább egy részét átvállaló érett vagy elkötelezett, tanulni vágyó fiatalokra, bár tapasztalt és szakmailag felkészült etnográfusként kötelességének tartotta a kezdő pályatársak segítését, oktatását. Ezt bizonyítja a más múzeumoknál dolgozó, hozzá segítségért forduló fiatal kollégák irányában is tanúsított segítőkézsége, türelme.

Nem volt könnyű helyzete a múzeumban. Bár tudására, megbízható munkájára szükség volt, személye épp tudásbeli és erkölcsi fölénye, hihetetlen teherbírása miatt vált kényelmetlenné a múzeumi munkát penzumként, s nem hivatásként megélő munkatársak számára. A hivatalosságokkal való csatározásokról a következőképpen vallott: „Gyáva lennék, ha erdélyi magyar kutatóként nem mennék el a »hivatalosak« tűrőképességének határáig, viszont számár és kárt okoznék azzal az általam képviselt ügynek, ha e határvonalat túllépném” (Gazda K. é. n).

Az állandó egyensúlyozás, szélmalomharc, magányossága a munkaközösségen belül, az általa képviselt értékek társadalmi devalválódásának nap mint nap való érzékelése, betegségei idősebb korára megkeseredett emberré tették. Mégis azt hiszem, hogy ma boldog és elégedett lenne. Örömmel töltené el, hogy „a néprajz nagy ugarán”, amelynek hosszú időn keresztül ő volt az egyetlen hazai képzett művelője, immár beért az őszi vetés, s sok fiatal hajtás termett jó gabonát.

Szakirodalom

GAZDA Klára

é. n. *Beszélgetések dr. Kós Károllyal*. Kézirat.

1977a Vendégünk volt: Dr. Kós Károly. *Megyei Tükör* X. (1589) 2–3.

1977b A modern élethez is – kulcs. Beszélgetés dr. Kós Károllyal a néprajzról mint tudományról és szolgálatról. *A Hét* VIII. (11) 9.

1995 Dr. Kós Károly 75 éves. In: ZAKARIÁS Erzsébet (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve* 3. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 9–17.

KÓS Károly, dr.

1947 Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Néprajzi Tárának faekéi. *Erdélyi Múzeum* LII. (1–4) 81–94. [Megjelent még: Erdélyi Tudományos Füzetek, 207. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 1947.]

- 1955 Emlékirat néprajzi múzeumi tevékenységem egyes kérdéseivel kapcsolatban. (febr. 3.) *EMEK* 99.
- 1982 *Életrajz*. Kézirat.
- 1995 Törekvés egy komplex néprajzi múzeum megvalósítására. In: ZAKARIÁS Erzsébet (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve* 3. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 18–24.
- ROSKA Márton, dr.
- 1942 Jelentés az Erdélyi Nemzeti Múzeum Érem és Régiségtárának 1941. évi működéséről. *Erdélyi Múzeum* XLVII. (3) 460–466.
- 1944 Jelentés a Történeti, Művészeti és Néprajzi Tár 1943. évi működéséről. In: SZABÓ T. Attila (szerk.): *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Évkönyve az 1943. évre*. [Az *Erdélyi Múzeum* XLIX. (1944) 1–2. melléklete.] Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 36–47.
- TÖTSZEGI Tekla
- 2009 Az Erdélyi Múzeum-Egyesület néprajzi gyűjteménye. In: SIPOS Gábor (szerk.): *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület gyűjteményei*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 323–348.

Források

ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET KÉZIRATTÁRA [EMEK]

Kós Károly néprajzkutató kézírathagyatéka

é. n. *EME Néprajzi Táranak a Bolyai Egyetem részére történt átadás iratai*. Jelzet: 95.

é. n. *Az erdélyi néprajzi múzeumügyre vonatkozó iratok*. Jelzet: 98.

é. n. *A Kolozsvári Néprajzi Múzeum tevékenységére vonatkozó iratok*. Jelzet: 99.